

РОЗВИТОК ЕРГОТЕРАПІЇ В УКРАЇНІ

Гаврилова Наталія, Онищук Вікторія

*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського*

*Кафедра медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної
реабілітації*

havrylova.natal@gmail.com

Постановка проблеми. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я більше 1 млрд людей у Світі мають ту чи іншу форму інвалідності. В Україні налічується 2,6 млн осіб з інвалідністю, з них 161 тис дітей. Більшість із них постійно потребують отримання реабілітаційних послуг. До недавнього часу система реабілітаційної медицини була досить фрагментарною, проте наразі в нашій країні відбувається активний розвиток даної галузі шляхом впровадження принципово нової форми та організації допомоги, що ґрунтується на засадах Міжнародної класифікації функціонування та обмеження життєдіяльності та здоров'я, крім того в основі такої допомоги лежить пацієнт-центричність та мультидисциплінарний підхід. Такий підхід дає можливість організувати взаємодію усіх фахівців з метою надання якісної багатогранної реабілітаційної допомоги пацієнту, а це можливо завдяки команді професіоналів до складу якої входять лікар фізичної та реабілітаційної медицини, фізичний терапевт, ерготерапевт, терапевт мови і мовлення, психолог, медична сестра та інші фахівці за необхідністю. Такий потужний розвиток реабілітаційної медицини в Україні та біопсихосоціальна модель допомоги призвела до необхідності появи нових професій в галузі «Охорони здоров'я», зокрема ерготерапії. Ерготерапевти скеровують реабілітаційне втручання на розвиток усіх сфер заняттєвої активності, що проявляються продуктивною діяльністю, зокрема це професійна активність та освіта, соціальна активність, дозвілля й гра, а також відпочинок і сон. Іншими словами заняттєва активність – це цілеспрямована, тривала, регулярна, багатоконпонентна, бажана або очікувана діяльність, яка надає життю людини зміст і сенс, є обов'язковою чи такою, що приносить задоволення та відчуття досягнення, а також призводить до особистісного росту, розвитку і процвітання [5].

Мета статті – визначити теоретичні основи формування ерготерапії як нової професії в Україні.

Для досягнення поставленої мети ми проаналізували науково-методичну літературу щодо розвитку ерготерапії в Україні.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та інтернет ресурсів.

Обговорення. Поштовхом для розвитку ерготерапії у сфері охорони здоров'я стала необхідність реабілітації поранених військових внаслідок анти-терористичної операції на Сході України. До того часу реабілітаційні послуги надавалися фрагментовано і не було єдиної науково-доказової бази, крім того значно відрізнялися погляди на функціонування та обмеження життєдіяльності пацієнтів. Щодо кадрового забезпечення в Україні воно також не досягало світових та європейських стандартів. Наразі підготовлено відповідна нормативна база, яка сприятиме розвитку даного напрямку. Тому можна виділити наступні нормативні здобутки щодо розвитку ерготерапії в Україні. Згідно Постановою Кабінету Міністрів України (від 29 квітня 2015 р. № 266) «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» замість спеціальності «Фізична реабілітація» вже складають дві незалежні й відокремлені спеціальності – «Фізична терапія» та «Ерготерапія». Ерготерапевтами можуть стати випускники магістратури у галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія» або магістри у галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю «Фізична реабілітація», або спеціаліст чи магістр у галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» за спеціальністю «Фізична реабілітація». Без вимог до стажу роботи [4].

З 2015 року, перша магістерська програма для студентів за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» в Україні запроваджено в Українському Католицькому Університеті, яка відповідає світовим стандартам і вимогам Всесвітньої конфедерації фізичної терапії (World Confederation of Physical Therapy – WCPT) та Всесвітньої федерації ерготерапії (World Federation of Occupational Therapy - WFOT) [6]. А вже із 2016 року підготовка даних фахівців розпочалась й у інших закладах вищої освіти, що на даний час налічує понад 30 навчальних закладів України.

У 2018 році затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки України стандарт вищої освіти як першого (бакалаврського), так і другого (магістерського) рівнів, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Обсяг освітньої програми для бакалавра фізичної терапії, ерготерапії на базі повної загальної середньої освіти складає 240 кредитів ЄКТС (4 роки), а для магістра на базі першого рівня вищої освіти складає 120 кредитів (1,5 роки). Міністерством охорони здоров'я України рекомендовано та відповідно до вимог міжнародних організацій, що займаються регулюванням професійної, освітньої та практичної діяльності ерготерапевтів та фізичних терапевтів, обов'язковим компонентом навчальних програм бакалаврського та магістерського рівнів для цих спеціальностей є навчальні практики у тому числі і в лікарнях України з мінімальною тривалістю 1000 годин [3].

З 13 січня 2022 року внесені зміни до стандартів вищої освіти, затверджені наказом №26 Міністерства освіти і науки України, щодо атестації здобувачів бакалаврського ступеня вищої освіти зі спеціальності

227 «Фізична терапія, ерготерапія» у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ). Такий іспит передбачає оцінювання досягнень результатів навчання, визначених стандартом та освітньою програмою.

Крім того з 2021 року здобувачі ступеня вищої освіти магістр повинні проходити пілотне випробування «Крок 2», що проводить центр тестування при МОЗ, а з 2022 року даний тестовий іспит буде мати рутинне використання. «Крок» – стандартизований тест із фундаментальних та клінічних дисциплін, що перевіряє досягнення компетентностей здобувачів вищої освіти, визначених вимогами стандартів вищої освіти, розроблений державною організацією «Центром тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки 22 Охорона здоров'я». У разі успішного складення кожного компонента кваліфікаційного іспиту на кожному тестовому етапі здобувачу видається відповідний сертифікат. Рішення про присвоєння освітньо-кваліфікаційного ступеня магістра та відповідної кваліфікації приймається екзаменаційною комісією на підставі успішного проходження всіх форм атестації.

У разі нескладання будь-якого з компонентів кваліфікаційного іспиту здобувач має право повторно скласти іспит не більше одного разу. Повторне складання іспиту допускається протягом одного року з дня проведення першого іспиту.

Щодо працевлаштування випускників спеціальностей «Ерготерапія», «Фізична терапія», Міністерством охорони здоров'я України наказом від 25 березня 2019 року № 688 були внесені зміни до переліку посад професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я, з'являються такі нові посади як «Ерготерапевт» та «Фізичний терапевт». У жовтні 2017 року цей перелік поповнили «Асистент фізичного терапевта», «Асистент фізичного терапевта». Крім того варто зазначити, що ерготерапевти можуть працювати не лише в закладах охорони здоров'я (лікарнях, реабілітаційних центрах), а й закладах освіти, будинках для осіб похилого віку, громадських організаціях та соціальних установах, на підприємствах [1, 5].

Для ефективного впровадження та розвитку ерготерапії в Україні в 2016 році було створено Українське товариство ерготерапевтів (УТЕТ), яке в 2017 році стало асоційованим членом Всесвітньої Федерації ерготерапевтів (WFOT), а у 2021 році функціонує на правах повноправних членів. За сприяння WFOT 4-5 жовтня 2019 року в Україні, на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України була проведена I Міжнародна науково-практична конференція «Ерготерапія: нова професія для сучасної системи реабілітації в Україні». З того часу в Україні вже традиційно відбуваються щорічно Міжнародні конгреси з ерготерапії, на якій виступають провідні фахівці в цій галузі із різних країн світу.

Фактично з початком офіційного визнання в Україні професії ерготерапевта, під егідою WFOT в рамках реалізації спільного проекту із Ukraine The Occupational Therapy Faculty and Curriculum Development Project

відбулась підготовка викладачів закладів вищої освіти, з метою формування необхідних фахових компетентностей. Разом з тим, Curtin University (Австралія) спільно зі Школою реабілітаційної медицини Українського католицького університету, Українським товариством ерготерапевтів та Австралійською федерацією українських організацій здійснили тренінг для практикуючих фахівців з ерготерапії «Train the Practitioners» та викладачів. Метою такого тренінгу було навчання фахівців, які працюють у ролі ерготерапевтів для опанування навиків цієї професії як для практичного застосування, так і для викладання у закладах вищої освіти [1]. Основною ціллю таких міжнародних проектів є вдосконалення підготовки ерготерапевтів та вивчення досвіду окремих країн Європи та Австралії й Канади в цій галузі.

Висновки. Система реабілітації в Україні перебуває на стадії реорганізації. Підготовлено відповідна нормативна база, яка сприятиме розвитку даного напрямку. Ерготерапія це нова професія в Україні у сфері охорони здоров'я, соціальних послуг та освіти, що стрімко розвивається та спрямована на покращення здоров'я і благополуччя людини через її залучення до заняттєвої активності.

Відтак Міністерство охорони здоров'я у співпраці із Міністерством освіти та науки запровадило у закладах вищої освіти нові спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія». За допомогою реорганізації чинної нормативної бази створені нові освітні програми, навчальні плани, що дають змогу навчати студентів найсучаснішим освітнім та організаційним технологіям реабілітації, які застосовуються у світі. Щодо кадрового забезпечення, створений міжнародний визнаний професійний стандарт і впровадженні нові моделі реабілітаційних послуг, що досягає світових та європейських стандартів. Крім того, такі зміни в системі реабілітації в Україні дали можливість змінити погляд на питання реабілітації та обмеження життєдіяльності пацієнтів, що створило цілісне уявлення у відповідності до міжнародної класифікації функціонування. Сучасна система реабілітації повинна базуватися на принципах доказовості, поваги до гідності людини, дотримання основоположних прав людини, застосування мультидисциплінарного підходу, сприяння підвищенню рівня життєдіяльності осіб із порушеннями, здійснення профілактики ускладнень та доступності.

Література

1. Герцик, А. (2004). Можливості використання в Україні канадського досвіду організації клінічної діяльності фахівця фізичної реабілітації. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту, 7, 27–35 (Hertsyk, A. (2004). Possibilities of using Canadian experience in the organization of clinical activity of a specialist in physical rehabilitation in Ukraine. Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports, 7, 27–35).

2. Кукса, В. (2002). Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ (Kuksa, V. (2002). Professional training of specialists in physical rehabilitation in higher education institutions (PhD thesis). Kyiv). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2018, № 1 (75) 159

3. МОЗ України рекомендує залучати студентів-реабілітологів до навчальних практик у закладах охорони здоров'я. Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20170601_a.html. (The Ministry of Health of Ukraine recommends involving rehabilitation students in educational practices in health care institutions. Retrieved from: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20170601_a.html.)

4. Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003-10. [зміни від 7.11.2016 № 1171], Вип. 78. (2016). К.: Держстандарт України. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ26676.html. (National Classifier of Ukraine (2016): Classifier of professions DK 003-10 [changed from 11.11.2016 to 1171], 78. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ26676.html.)

5. Сайт Верховної Ради України. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою (асистентів фармацевтів), посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02#Text>

6. World Federation of Occupational Therapists. WFOT [Electronic resource]. URL:<http://www.wfot.org/Education/EducationandResearch.aspx>

ЗАСОБИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПОСТАВИ

Головкіна Вікторія¹, Сальникова Світлана², Бойко Марина¹

¹*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*

Кафедра фізичного виховання

²*Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

Кафедра фізичного виховання та спорту

viktorii.holovkina@vspu.edu.ua

Постановка проблеми. Аналіз науково-методичної [1, 2]. літератури з проблеми дослідження показав, що останнім часом широко розглянута проблема сколіозу у дітей різного віку [5, 7]. Починаючи з часу формування плоду [4, 7], далі з моменту народження і потім у дошкільному та шкільному